

תואר שני - ראשון במעלה?

מה עדיף, תואר שני או ניסיון בתחום? ■ מה הוא דורש מהסטודנט ובמה הוא שונה מהתואר הראשון? ■ וכמה זה עולה לנו? כל התשובות בכתבה שלפניכם

צחי גרינבלום

צילום: מכללת אפרתה

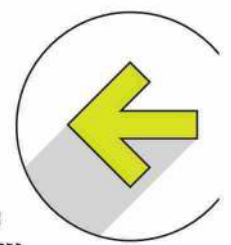

ד"ר מיכל בן יעקב, מכללת אפרתה: "כדי ללמד כיתות י"א-י"ב צריך תואר שני, אבל כולנו יודעים שלא אכפיים את זה. בעבר וגם בהווה היה צריך תואר ראשון כדי ללמד בבית ספר. עד ראשית שנות התשעים כל המכללות הוציאו מורים עם תעודת מורה בכיר ולא היה תואר בחינוך, לכן מעט מאוד מורים היו בעלי תואר ראשון"

לתואר שני. כאשר שואלים אותם מדוע תואר שני? כמעט כולם אומרים: הילדים גדלו, הם מסודרים, הם הולכים לבית ספר, אני מורה ואני רוצה לקדם את נפשי. אני רוצה להעצים את רוחי, להעצים את ידיעותי, אני צריך את זה בשבילי. מגיע שלב מסוים בחייהם, אחרי שנים שהם מלמדים, שהם קצת נשחקים והם רוצים לעשות לנפשם, להשכיל ולהרחיב דעת". גם ד"ר עזרא לוי, ראש החוג לתואר שני במתמטיקה, במכללת האקדמית הרצוג, חושב שהלימודים לתואר שני נובעים מהרצון להרחבת אופקים והתמקצעות: "תנאי הכרחי להוראה נכונה במדעי הטבע בכלל ובמתמטיקה בפרט, הוא שליטה רחבה בנושאי הלימוד. העמקת הידע בתחום המתמטי ובתחום הוראת המתמטיקה, לימוד שיטות ואסטרטגיות מתקדמות לפתרון בעיות מתמטיות ניתנים במהלך הלימודים בתוכנית לתואר שני במכללה".

לעתים לא מדובר בהתעמקות אלא בתחום לימודי חדש לגמרי. במכללת אפרתה, שגם היא מכללה להכשרת מורים, ישנן שתי תוכניות לתואר שני. האחד הוא האגדה והוראתה. התחום השני הוא תחום חדש ומלא פוטנציאל - זיכרון מורשת ישראל וחינוך, תואר העוסק בזיכרון. ד"ר מיכל בן יעקב, ראש התוכנית: "הזיכרון הוא חלק אינטימי טרגלי מהחיים ומתחומי לימוד רבים. מה זה זיכרון? מה היא הנצחה? מה היא השגחה? יש זיכרון ויש גם שכחה וזה שני פנים לאותו מטבע. איך הזיכרון פועל? הפרטי, המשפחתי, הקהילתי, הלאומי. הדברים האלה כולם דינמיים. לא רק מה שכותבים ונמצא בספר וזהו, חקוק באבן, כי הכול משתנה בהי תאם למתבונן, לחושב, לסיבבה ולאירועים אחרים. הכוונה של הקורס היא לבחון מהו זיכרון, איך מעצבים אותו ואיך הוא מעצב את ההווה. גם שאלות כמו מי החליט למה ואיך, מה זוכרים ומה מנציח

כשהייתי סטודנט לתואר ראשון שאלו אותי אם אני מתכוון לעשות תואר שני. לא היה לי מושג, אז שאלתי: מה זה ייתן לי? ענו לי שזה עוזר למי שרוצה קריירה אקדמית. אני לא רציתי קריירה אקדמית, אז לא שמתי פעמי לתואר השני. אבל כיום, לאור הדרישה ההולכת וגוברת לתארים, מתעורר בי הספק. כשהייתי צעיר אמרו לי שצריך בגרות, מאז כבר הסבירו לי שהיום חייבים תואר ראשון, ומה יקרה בעוד כמה שנים?

"להשכיל ולהרחיב דעת"

מה היתרונות לבעל תואר שני על פני בעל תואר ראשון? ד"ר צחי מילגרום, סגן נשיא המכללה האקדמית הדסה בירושלים וראש המינהל האקדמי במכללה: "ישנם שלושה מסלולים לתואר שני אצלנו: תואר שני למדעי האופטומטריה, תואר שני להפרעות בתקשורת ותואר שני במדעי המחשב. התואר השני מאפשר העמקה בתחומי הלימוד שאינה באה לידי ביטוי בתואר הראשון. היתרון הגדול שלהם הוא העובדה שבשלושתם למעשה הסטודנטים עובדים במקצוע שבו הם למדו, בין אם זה כאופטומטריסטים, קלינאי תקשורת או אנשי מחשבים. הדבר הזה פותח את האפשרות בפני אנשים עובדים, שלאחר כמה שנים בשוק העבודה באים להרחיב את היריעה ולמעשה להפוך לבעלי מקצוע טובים יותר". פרופ' אלי זמסקי הוא ראש בית הספר לתואר שני במכללת חמדת הדרום. לדבריו, בחינוך מדעי, בניהול וארגון מערכות חינוך וביהדות ותרבות עם ישראל, הסטודנטים, אנשי חינוך, באים במטרה להרחיב אופקים: "אנחנו מראיינים כל מועמד

מה זוכרים ומה מנציחים? אז זה רק לא השחזור של העבר, אלא איך אנחנו מפרשים ובו-חרים, במודע או שלא במודע, לזכור דברים שהיו בעבר. אין תואר ראשון בנושא הזה. זאת הפעם הראשונה שיש בארץ תואר שמתמקד בזיכרון, שהוא הנושא החם באקדמיה כבר יותר מעשר שנים.

איך אפשר להצטרף לתוכנית אם אין תואר ראשון בנושא?

"כדי ללמוד בתוכנית צריך תואר ראשון ותעודת הוראה. אם התואר הראשון הוא בהיסטוריה וחינוך - מצויין. אם התחום הראשי עוסק בעבר מהיבט אחר, כגון ספרות או תושב"ע וכדומה, אנחנו בודקים את הקורסים שנלמדו בתחומים השונים שיש להם פן היסטורי. אם חסר, הסיטונט כנראה יצטרך לעשות קורסים או עבוי

דות כדי להשלים את הצד ההיסטורי, אבל את זה אנחנו בודקים כל מקרה לגופו. כרגע התואר בזיכרון פתוח רק למורים, אבל הפוטנציאל עצום. אנשים שחשוב להם לדעת על עיצוב הזיכרון כמו אנשי שיווק או הסברה יוכלו לרכוש כלי רב ערך למקצועם".

ישנם מקצועות שבהם התואר השני הוא נדבך מרכזי בידע הנדרש, לדוגמה פסיכולוגיה או אופטומטריה. ד"ר ליאת גנץ: "בניגוד לרוב העולם, אופטומטריסט שקיבל רישיון ממשרד הבריאות לאחר תואר ראשון, לא מחויב לעבור קורסים מקצועיים במהלך השנים כתנאי להמשיך רישיונו. לכן, נוצר מצב שאופטומטריסטים שסיימו לפני זמן רב את לימודיהם, אינם מודעים להתפתחות המחקרית. את הפער הזה ניתן להשלים במהלך לימודי התואר השני. במהלך לימודי התואר השני מקבלים הסטודנטים למדעי האופטומטריה כלים ללימוד וחיפוש במאגרי נתונים ובספרות מחקרית, כדי שיוכלו לשמור בעצמם על רמה מקצועית טובה ורלוונטית".

ניסיון הוא יתרון?

אחד הטיעונים נגד לימודים לתואר שני הוא הניסיון. יש הטוענים שאם יש לך ניסיון בתחום, זה הרבה יותר חשוב מתואר. התשובה היא שזה נכון חלקית, והדבר תלוי בתחום המדובר. נראה שהנוסחה המנצחת היא שילוב של שני הדברים. בתחום החינוך פתרו את הדילמה בכך שמאפשרים לגשת לתואר שני רק אחרי שלוש שנות הוראה.

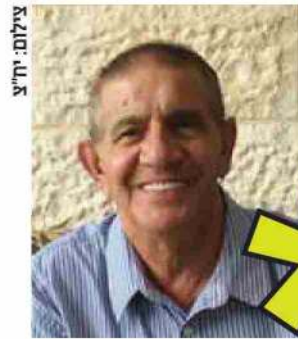
ד"ר עזרא לוי: "לימודי התואר השני בתוכנית זו אינם תחליף לניסיון הוראה, אלא באים להוסיף נדבך נוסף וחשוב לשיפור הוראתו של המורה למתמטיקה. אחד מתנאי הקבלה לתוכנית לתואר שני הוא ניסיון של שלוש שנות הוראה, שיהיו לעזר בהצלחת לימודי התואר השני".

ד"ר ג'ודי קופרסמית, ראש התוכנית לתואר שני בהפרעות תקשורת במכללה האקדמית הדסה בירושלים: "בתחום ההפרעות בתקשורת צריך לעשות הפרדה בין שני הדברים. התואר השני תורם ידע ברמה גבוהה וניסיון מחקר. כמובן שיש צורך בשילוב בין שני הדברים יחד". ד"ר ליאת גנץ, ראש התוכנית לתואר שני במדעי האופטומטריה במכללה האקדמית הדסה בירושלים: "במקצוע האופטומטריה אתה בהחלט לא חייב תואר שני כדי לצאת לשוק התעסוקה. מעסיקים מחפשים גם יכולות שיווקיות ומסתפקים פעמים רבות בידע שנצבר בתואר הראשון. אבל אופטומטריסטים ותיקים אשר זקוקים להרחבת היריעה והתמחויות במסלולים ספציפיים, שמקנים יתרון משמעותי בשוק העבודה, העובדה שהם מומחים בתחומים מורכבים, עקב התואר השני, מקנה להם יתרון. השנתון הנוכחי שהתחיל השנה תואר שני, רובם אופטומטריסטים עם בין עשר לעשרים שנות ותק".

ללמוד ולהתפרנס

מכיוון שסטודנטים לתואר שני הם בדרך כלל בוגרים יותר ורובם בעלי משפחות, בניגוד למרבית הסטודנטים, נעשים ניסיונות להתחשב בהם ולהקל עליהם.

ד"ר יורם ביברמן, ראש החוג למדעי המחשב והמידע במכללה האקדמית הדסה בירושלים: "היתרון של התואר השני במדעי המחשב הוא העובדה שהוא מיועד לאנשים עובדים, ועל כן הוא מתנהל בימים חמישי ושישי. הוא נמשך בין שנתיים לארבע שנים, תלוי בקצב של הסטודנט.

צילום: יח"צ

ד"ר עזרא לוי, המכללה האקדמית הרצוג: "מורים שנרשמים לתואר שני הם בעלי ותק של שלוש שנים, זכאים לשמונים אחוזים החזר שכר לימוד ממשרד החינוך. התואר השני מביא איתו גם שיפור בתנאי השכר"

פרופ' אלי זמסקי, חמדת הדרום: "בתואר שני יש דגש גדול מאוד על עבודה עצמית ולימוד עצמי, כך שאני מפנה את תשומת לבם של הסטודנטים לכך שזה לא רק יום לימודים אחד אלא גם השקעה עצמית בלילות. הם אומרים שהם מוכנים והם מגיעים להישגים יפים מאוד"

**ד"ר צחי מילגרומ, המכללה
האקדמית הדסה: "התואר
השני מאפשר העמקה
בתחומי הלימוד שאינה
באה לידי ביטוי בתואר
הראשון. היתרון הגדול שלהם
הוא העובדה שלמעשה
הסטודנטים עובדים במקצוע
שבו הם למדו"**

**ד"ר ליאת גנץ, המכללה
האקדמית הדסה:
"אופטומטריסט שקיבל
רישיון ממשרד הבריאות
לאחר תואר ראשון לא מחויב
לעבור קורסים מקצועיים
במהלך השנים כתנאי להמשך
רישיונו. לכן, נוצר מצב
שאופטומטריסטים שסיימו
לפני זמן רב את לימודיהם,
אינם מודעים להתפתחות
המחקרית. את הפער הזה
ניתן להשלים במהלך לימודי
התואר השני"**

את התשובות, הם ענו באופן מדויק וברור. אלא מפני שאם הדרך שלך לא ברורה אין תשובות מוחלטות. לא במקרה התחום הפופולרי ביותר בקרב לומדי התואר השני הוא מינהל עסקים, מאחר שהוא כללי ופותר הרבה אפשרויות. אני מדמה זאת לעץ: בגרות - שורשים, תואר ראשון - גזע, התואר השני - צמרת. לאן לצמוח? לאן לגדול, איפה היכן לקצץ ואילו פירות תוציא? זאת כבר החלטה שלך. בהצלחה.

התואר נועד לשדרג את הסטודנט לתפקידי ניהול טכניים בשוק העבודה, דרך הקניית פרספקטיבה רחבה יותר בתחום".

פרופ' אלי זמסקי, ראש בית הספר לתואר שני במכללת חמדת הדרום: "הלימודים לתואר שני מרוכזים ביום אחד. אצלנו זה יום שלישי, אבל בדרך כלל ביום אחד או ביום וחצי, וזה מאוד מקל עליהם. הם ממשיכים ללמוד במשרה מלאה ולהתפרנס, וביום החופשי שהם מקבלים מבית הספר הם לומדים. יום לימודים אחד בשבוע זה יום קשה, החל מהבוקר עד חמש או שבע בערב. כמו כן פרט ליום המרוכז וללימודים בכיתה הם צריכים להקדיש זמן לעבודה בבית לכתוב עבודות וסמינריונים, שזה אחד ההבדלים הבולטים בין תואר שני לתואר ראשון. בתואר שני יש דגש גדול מאוד על עבודה עצמית ולימוד עצמי, כך שאני מפנה את תשומת לבם לכך שזה לא רק יום שלישי אלא גם השקעה עצמית בלילות. הם אומרים שהם מוכנים והם מגיעים להישגים יפים מאוד".

ושאלת מיליון הדולר: האם בסופו של דבר התואר השני עוזר להתקדם? האם הוא משפר את המצב הכספי, בייחוד לאור העובדה שהוא עולה יותר מתואר ראשון?

ד"ר עזרא לוי: "השכר האוניברסיטאי כיום לתואר שני עומד על שלושה עשר אלף ושמונה מאות שקלים. נכון שהוא גבוה יותר מהשכר לתואר ראשון, אבל חשוב לזכור שמורים שנרשמים לתואר שני הם בעלי ותק של שלוש שנים, וזכאים לשמונים אחוזים החוזר שכר לימוד ממשרד החינוך. כך שבסופו של דבר המחיר לתואר שני למורים זול בצורה משמעותית מלימודי התואר הראשון. התואר השני מביא איתו גם שיפור בתנאי השכר. מורים בעלי תואר שני זוכים לתוספת של כמה אחוזים במשכורת לאחר קבלת התואר".

ד"ר מיכל בן יעקב: "עוזר מאוד. אני כבר יודעת, לפחות ארבעים וחמש שנה מניסיון אישי, שכדי ללמוד כיתות י"א-י"ב צריך תואר שני. כמו כן ידוע לכולנו שמשרד החינוך מחייב כל מורה בתואר ראשון. עד ראשית שנות התשעים כל המכללות הוציאו מורים עם תעודת מורה בכיר ולא היה תואר בחינוך, לכן מעט מאוד מורים היו בעלי תואר ראשון. במשך השנים משרד החינוך יותר ויותר אכף את החוק: אם אין לך תואר ואתה מלמד, אז יש לך שלוש שנים או יש לך עוד שנה להשיג תואר. אם לא תשלים, לא תוכל להמשיך ללמד. זה יצר הרבה לחץ על המורים, והמכללות פתחו תוכניות להסבה אקדמית. זאת אומרת, כל המורים הבכירים למדו כדי לעשות השלמות לתואר. בינתיים משרד החינוך והמפקחים כל הזמן ממליצים למורים לעשות תואר שני, ואני מאמינה שבשנים הקרובות משרד החינוך יאכוף גם את התקנה הזאת. כעת משרד החינוך והמפקחים ממליצים ומעודדים מורים להתמקצע וללמוד לתואר שני, ואף מאשרים את הלימודים בהתאמת מערכת השעות, ומציעים מלגות ומענקים".

ד"ר צחי מילגרומ: "בתור מכללה ציבורית, אנחנו מחויבים לשכר הלימוד שקובעת המועצה להשכלה גבוהה. בהקשר זה חשוב לציין ששכר הלימוד לשנת לימוד בתואר הראשון לעומת תואר שני הוא במקור שווה, אבל המדינה החליטה לסבסד את התואר הראשון ולכן קיים הפער הזה. באופן ישיר אני חושב שהתואר השני לא מתורגם לשכר גבוה יותר, אלא אם כן אתה בשירות הציבורי. אבל הוא נותן לך מעמד מקצועי גבוה יותר, הופך אותך לאטרקטיבי בשוק ונותן לך יתרון ועדיפות".

אז התחלנו עם הרבה מאוד שאלות ויצאנו עם תשובות לא לגמרי ברורות. לא בגלל מי שנתן